

БІЗНЕС-ПРОЦЕС ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Лисенко О.А., к.ф.-м.н., доцент кафедри математичного моделювання
Запорізький національний університет

Анотація. Досліджено технологію управління бізнес-процесом підприємства як основного елементу в управлінні економічною безпекою підприємства. Проаналізований процесно-орієнтований підхід до управління економічною безпекою. Розглянуто сучасний стан інформаційної безпеки на підприємстві.

В сучасних ринкових умовах господарювання управління безпекою бізнесу, тобто економічною безпекою або захистом бізнесу є одним з головним чинником, що потрібно враховувати як при плануванні нового бізнесу так і вже існуючого.

Таким чином, необхідно формувати систему управління безпекою підприємства як елемент управління з оптимальною витратою ресурсів і захисту бізнес-процесів. Дана система потрібна для ефективного управлінського контролю і мінімізації погроз і ризиків будь-яких втрат. Тобто необхідно розглядати задачі усунення погроз економічної безпеки комплексно. Дослідженнями методологічних аспектів вищеперерахованих проблем займалися такі науковці, як Геєць В.М., Домарев В. В., Кавун С. В., Кизим М.О., Козаченко Г.В., Ляшенко О.М., Олейніков Є.О. та ін. Фахівцями у цій області були досліджені питання системного підходу до усунення погроз з метою забезпечення економічної безпеки [1, 2, 3].

На нашу думку, сучасна система управлінського обліку на підприємстві недостатньо прозора, відсутня оперативність, повнота і достовірність інформації, а також узгодженість цілей, що знижує ефективність і результативність управління економічною безпекою підприємства.

В якості перспективного напрямку управління підприємством і забезпечення результативності управління економічною безпекою може стати концепція процесно-орієнтованого управління (ABM – Activity-Based Management).

Як відомо, об'єкт управління в концепції ABM – це процеси діяльності,

тобто бізнес-процеси. Мережі процесів діяльності і процесів управління утворюють основу системи АВМ. Враховуючи особливості АВМ, можна стверджувати, що ця концепція має більш організаційний контекст, ніж обліковий [4].

Таким чином, формування системи управління економічною безпекою підприємства на основі концепції АВМ слід розглядати в якості організаційної методології, що спонукає менеджмент підприємств до певних організаційних трансформацій і змін. Отже, організаційне проектування створеної системи, що включає моделювання процесної структури і архітектури процесно-орієнтованого управління економічною безпекою є найбільш складним і трудомістким етапом постановки управління економічною безпекою.

Ляшенко О.М., Ладико І.Ю. у роботі «Процессно-ориентированное управление экономической безопасностью предприятия» пропонують організаційне проектування системи управління економічною безпекою відповідно до методології АВМ здійснювати в такій послідовності:

- створення моделі цільового управління, тобто уточнення і деталізація цілей підприємства;
- розробка функціональної моделі підприємства, тобто визначення основних бізнес-функцій підприємства;
- ідентифікація і опис контрольованих бізнес-процесів;
- діагностика і опис властивостей контрольованих процесів;
- визначення послідовності контрольованих процесів і їх взаємозв'язок, з урахуванням властивостей процесів, тобто формування процесної структури;
- вибір показників, що відповідають властивостям контрольованих процесів;
- узгодження показників процесів з цільовими показниками підприємства;
- опис організаційної моделі бізнес-функцій і процесів;
- побудова моделі управління економічною безпекою;
- розробка і затвердження регламентів моделі управління економічною безпекою [4].

Таким чином організована система управління економічною безпекою покращує контроль, координацію і комунікації у рамках даної системи, а також підприємства в цілому.

Зауважимо, що АВМ розширює межі задач управління економічною безпекою, таких як: виявлення та вивчення причин відхилень від встановлених за певними видами процесів та фактичних витрат від запланованого рівня; визначення доцільності забезпечення нормативного рівня показників, функціонуючих процесів, шляхом зіставлення внутрішніх і зовнішніх витрат від невідповідності з витратами; розробка і реалізація програми профілактичних і коригуючих заходів щодо попередження можливих причин невідповідності, що породжують погрози, і оцінка витрат на цю програму [5].

На нашу думку, запропонований підхід до формування моделі управління економічною безпекою підприємства на принципах АВМ може стати дієвим інструментом управління процесом створення вартості і управління витратами, що орієнтований на бізнес-процеси підприємства. Отже, як результат, на підприємстві досягається прозорість управління, простота і доступність інформації, що забезпечує оперативне налаштування системи управління ресурсами і життєдіяльності підприємства.

Як результат застосування процесно-орієнтованого управління економічною безпекою розглянемо модель бізнес-процесу комплексного аналізу економічної безпеки підприємства, що запропонована у роботі Сорбатов І.В. [6]. У цій моделі основною задачею є бізнес процес аналізу економічної безпеки, її підзадачі – методи STEP-, SWOT-аналізу підприємства, а також "АДЕМП"-аналіз виявлення інсайдерів, що включає такі методи як аналітичні, дезінформації, евристичні, математичні і психологічні [7].

Представлена модель бізнес-процесу комплексного аналізу економічної безпеки підприємства має в якості інструментів: документи, нормативи і закони. Задача управління в моделі покладена на фахівців економічної безпеки і маркетингового відділу. Вхідною інформацією для системи є зовнішні і внутрішні фактори впливу на підприємство, а вихідною інформацією – методичні рекоме-

ндації по організації системи економічної безпеки підприємства (рис. 1).

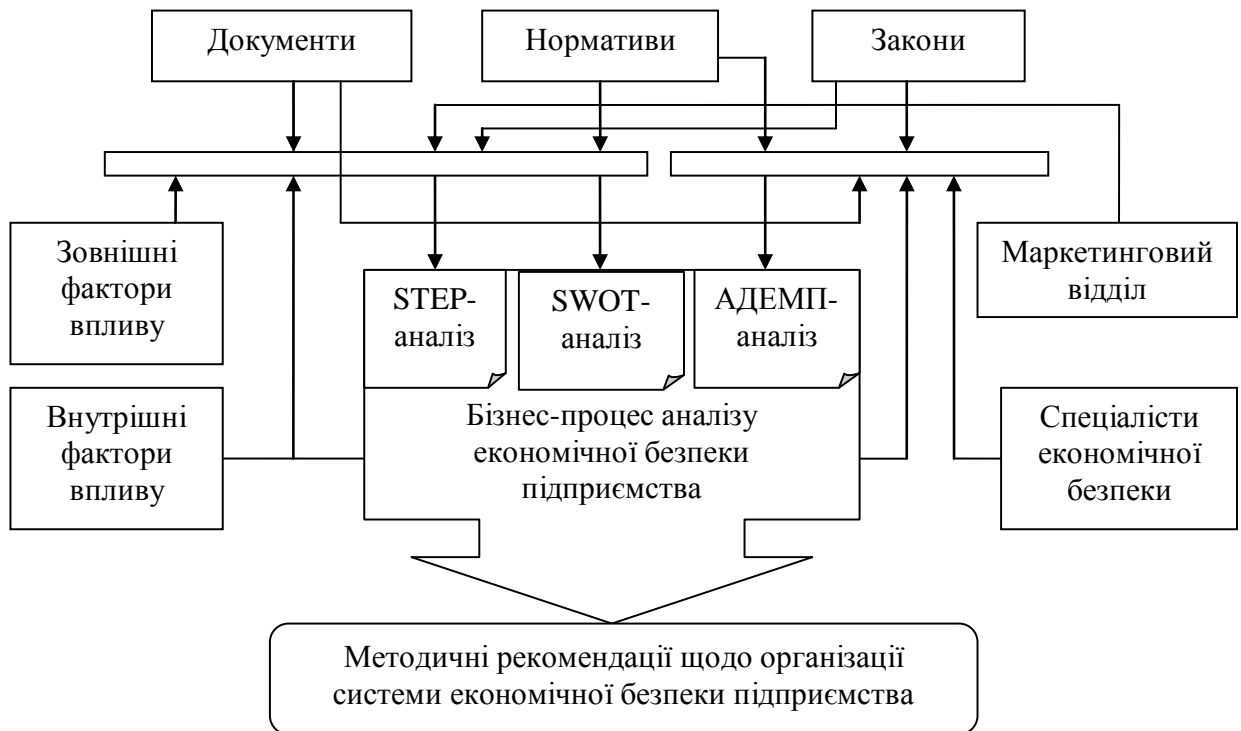

Рис. 1 Бізнес-процес аналізу економічної безпеки підприємства з виділенням підзадач STEP-, SWOT-, АДЕМП аналізів.

Таким чином в результаті створення моделі бізнес-процесу аналізу економічної безпеки підприємства на виході повинні формуватися методичні рекомендації щодо організації системи економічної безпеки підприємства.

Зауважимо, що при написанні бізнес-плану економічна безпека виступає як допоміжний бізнес-процес, тобто складається окремо компетентними спеціалістами підприємства як додаток до бізнес-плану та доводиться до відома обмеженого кола перших керівників підприємства. Тому заради економії витрат іноді ігнорується керівниками малих підприємств та організацій. Так забезпечення економічної безпеки полягає не тільки в мінімізації витрат підприємства, що можливо забезпечити тільки до певного рівня на основі зусиль організаційного характеру, які забезпечують дотримання режиму економії ресурсів, зміну системи організації бізнес-процесів, вивільнення і реалізацію зайвих запасів тощо. Отже, економічна безпека буде залежно від того, які бізнес-процеси відбуваються на підприємстві.

Як один із способів підвищення ефективності бізнес-процесів підприємства розширюють сфери взаємодії і підвищують рівень автоматизації і технічної оснащеності. Але це, в свою чергу, автоматично призводить до зростання потенційних погроз і ризиків.

Всі бізнес-процеси підприємства, що пов'язані з операційною діяльністю, бухгалтерським обліком, управлінням фінансами і кадрами обов'язково використовують інформаційні технології, що вимагають матеріальних і тимчасових витрат для їх впровадження. Таким чином, бізнес-процеси підприємства залежать від працездатності інформаційної системи, а для керівника підприємства безпека впроваджуваних інформаційних технологій стає проблемою, що пов'язана із забезпеченням їх правильного і безперебійного функціонування.

В цьому випадку захист інформації є найбільш актуальним на сьогодні і найбільш поширеним видом послуг з економічної безпеки на підприємстві. Кілька років тому Британський Інститут Стандартів (BSI) за підтримки групи комерційних організацій приступив до розробки стандарту інформаційної безпеки, що отримав згодом позначення BS 7799 [8]. Даний стандарт визначає загальну організацію, класифікацію даних, системи доступу, напрями планування, відповідальність співробітників, використання оцінки ризику тощо в контексті інформаційної безпеки. Оскільки британська схема є найбільш розвиненою і в Україні аналоги даної системи відсутні, тому перевага часто віддається саме їй,

Розглянемо інформаційну систему підприємства як складову системи економічної безпеки даного суб'єкта господарювання [9]. Як правило, дана система охоплює адміністративну, виробничу і фінансову сфери діяльності підприємства, а також виступає з'єднуючим чинником при виробленні стратегії управління діяльністю підприємством і персоналом. Як правило, вона містить відомості, що стосуються планів, стану матеріальних і фінансових потоків, договірної діяльності, дані фінансового і управлінського обліку. Зазвичай, така комерційна інформація має конфіденційний характер, а її втрата може виявитися критичною для роботи усього підприємства, тому організація роботи користувачів інформаційної системи вимагає спеціальних заходів захисту, що забез-

печують конфіденційність, цілісність і доступність даних.

Також до об'єктів правового захисту необхідно віднести усі елементи інформаційної системи підприємства, які за своєю вартістю і значущістю є нематеріальними активами, тобто довгостроковими активами.

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій застосування програмного забезпечення з одного боку, дає значні переваги в діяльності підприємств, а з іншого – потенційно створює передумови для витоку, розкрадання, втрати, спотворення, підробки, знищення, копіювання і блокування інформації, тобто може призвести до економічного, соціального або інших видів збитків. Отже, проблема інформаційних ризиків і знаходження шляхів зниження збитків з кожним роком стає все більш актуальною.

Як результат існуючого на сьогодні процесу впровадження високих інформаційних технологій інформаційна безпека, як складова економічної безпеки підприємства, ставить за мету виявити можливі погрози безпеки інформації, визначити їх наслідки і можливий збиток, забезпечити необхідні заходи і засоби захисту, і оцінити їх ефективність. Але аналіз усієї інформаційної інфраструктури далеко не завжди виправданий з економічної точки зору, тому зазвичай зосереджуються на найбільш важливих, одночасно виявляючи не лише самі погрози, ймовірність їх здійснення, розмір потенційного збитку, але і їх джерела.

Стосовно сучасних програмних продуктів, що використовуються підприємствами при автоматизації бізнес-планування, то практично в усьому розробленому програмному забезпеченні значна увага приділяється безпеці даних, що зберігаються і оброблюються. Одним з таких інструментів є SAP SEM (Strategic Enterprise Management), в якому автоматизація процесу діяльності підприємства робиться в модулях BPS (Business Planning and Simulation) і BW (Business Warehouse). Також посилена інформаційна безпека присутня і у прикладному рішенні "1С: Консолидація 8 ПРОФ", яка реалізована у вигляді обмеження доступу користувачів до даних. При цьому доступ може бути обмежений на двох рівнях: через призначення користувачу функціональних ролей, що визначають доступ до різних об'єктів системи та через обмеження доступу на рівні окремих

записів в розрізі "Організаційні одиниці" і "Види звітів" [10].

Висновки. Таким чином, сьогодні технологія захисту бізнесу представляє собою бізнес-процес, такий же, як і всі регламентовані і нерегламентовані бізнес-процеси, що присутні на будь-якому підприємстві. Тому бізнес-процес організації безпеки повинен описуватися та будуватися з метою досягнення поставлених завдань у сфері попередження і захисту та обов'язково пов'язаний з технологіями фінансово-господарських процесів бізнесу.

Економічна безпека охоплює усі функціональні рівні діяльності підприємства від планування і до отримання кінцевого прибутку. Таким чином, управління економічною безпекою представляє собою сукупність функцій управління, які спрямовані на забезпечення безпеки підприємства. На сьогодні не існує універсального рішення технології безпеки і для кожного підприємства воно особливе як особлива і організація діяльності підприємства.

Література:

1. Олейников Е.А. Экономическая и национальная безопасность : учеб. для вузов / Е.А. Олейников . – М. : Экзамен, 2005. – 768 с.
2. Моделирование экономической безопасности: держава, регіон, підприємство : моногр. / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк. – Х. : ХНЕУ, 2006. – 240 с.
3. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность та механизм обеспечения : моногр. / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьев, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
4. Ляшенко А.Н. Процессно-ориентированное управление экономической безопасностью предприятия // Экономика. Менеджмент. Підприємництво : зб. наук. пр. / А.Н. Ляшенко, И.Ю. Ладыко. – 2010. – №22(І). – С. 187-191.
5. Процессно-ориентированное управление [Электронный ресурс] / Е.Т. Гребнев, Е.А. Кандрашина, Х. Хайнце, Бабенков Д.Н. // Менеджмент в России и за рубежом. 2003. – №1. – Режим доступа: <http://www.hr-portal.ru/node/23433>.
6. Сорбат И.В. Модель бизнес-процесса комплексного анализа экономической безопасности предприятия // Вісник економіки транспорту і промисло-

вості. – 2010. – № 29. – С. 174-178.

7. Кавун С.В. Инсайдерство – проблема экономической безопасности в условиях реформирования экономики Украины// Кавун С.В., Сорбат И.В. – Научный журнал "Актуальні проблеми економіки". – 2009. – № 4(94). – С. 91-97.

8. BS7799: Информационная безопасность начинается с менеджмента // Банковские технологии. – 1998. – №8. – С. 73-75.

9. Кузнецова О. Б. Оценка информационных рисков в обеспечении экономической безопасности предприятия / Кузнецова О. Б. // Труды ИСА РАН. – 2007. – Т.31 – С. 77-98.

10. 1С Консолидация ПРОФ [Электронный ресурс] // Программы 1С. – Режим доступа сайт : <http://www.f1soft.ru/1cv8-konsp.htm>.